

Open Brief aan de Voorzitter van het Ketenoverleg

De heer Georges HANOT
Voorzitter Ketenoverleg

Brussel, 24 juli 2018

Betreft: Faire landbouwprijzen vragen naar gezond ketenoverleg

Mijnheer de Voorzitter

Zowel voor Wervel, -'beweging voor een gezonde landbouw'- als voor Boerenforum, is het vanzelfsprekend dat rechtvaardigheid centraal staat en we zo alert mogelijk willen zijn bij alles wat de sociale en inkomenssituatie aangaat van onze boeren.

Zo ook eind vorig jaar, toen we in de media de verontwaardigde stem hoorden van groenteboerin Ilse Rollez, samen met haar man Henk Tommelin werkzaam op het Pilkemhof in Boezinge, en haar buurman-collega Tonny Hoste. Ze konden niet langer lijdzaam ondergaan hoe tergend diep de prijzenkloof was tussen hun selder of pastinaak aan het begin van de keten en dezelfde verse groenten in de supermarkt. Hen wordt blijkbaar maar een onbeduidende en verlieslatende fractie gegund van wat de gebruiker in de supermarkt betaalt.

Immers, wanneer de boer de kostprijs van zijn groenten berekent en daarbij zijn eigen arbeid aanrekenen aan een uurloon van bijvoorbeeld 10 euro, wat minder is dan het wettelijk minimumloon, dan is het resultaat dikwijls nog ruim hoger dan de prijs die hij maar moet aanvaarden bij verkoop via de veiling (voor de versmarkt) of aan de fabriek (voor verwerking of diepvries).

Maar zelfs de eindprijs die de gebruiker betaalt, is nog relatief laag. Want de klant die de supermarkt binnenkomt voor die goedkope voedselprijs, is mogelijks ook klant voor al het andere dat in de winkel te koop is. Dat maakt nu eenmaal deel uit van de concurrentiestrategie. Zo wordt de boer extra uitgebuit en wordt de klant gebruikt in de onderlinge concurrentie en voor de winstjacht van de supermarkten.

De aanklacht vanuit het Pilkemhof kreeg een vaste stek op Facebook. Wervel is de aanklagers gaan opzoeken voor een interview en bracht verslag uit op zijn website wervel.be.

Deze situatie is spijtig genoeg geen uitzondering. We kunnen u verzekeren dat we ontvangen werden door hard werkende mensen, die kennis van zaken hebben en die weten wat het is om een modern groente- en veeteeltbedrijf te runnen. Evenmin konden we over het hoofd zien dat in het Pilkemhof, net als in andere gelijkaardige bedrijven, regelmatig heel wat seizoenarbeiders komen werken. Het is geweten dat deze mensen hard en flexibel werken voor een niet al te benijdenswaardig loon.

./..

Hoe is dit alles nog steeds mogelijk, in een modern en welvarend land, bij het begin van de 21ste eeuw?

Als wij u aanschrijven durven we ervan uitgaan dat u zeker op de hoogte moet zijn van de huidige situatie in de landbouw en dat u ook de evolutie tijdens pakweg de voorbije 60 jaar wel zal kennen.

Ooit, rond het einde van de jaren '60 van vorige eeuw, was er in het Europese gemeenschappelijk landbouwbeleid immers sprake van richtprijzen en bodem- of interventieprijzen. De werkelijke marktprijs die via de groothandel aan de landbouwers kon doorbetaald worden, lag meestal tussen beide in. Bij de jaarlijkse landbouwprijzenmarathon moesten de landbouwministers zelfs rekening houden met de stijging van de kostprijs... Dat was onder druk van de Europese boerenorganisaties, tijdens de eerste jaren na de beklijvende betoging tegen het Mansholtplan.

Het principe van de richtprijs was dat deze prijs op een doorsnee landbouwbedrijf voor het boerengezin een zogenaamd evenwaardig inkomen moest kunnen verzekeren : een inkomen dat gelijkwaardig was met het gemiddeld inkomen in de andere sectoren van de economie.

Niet dat daarmee de inkomensproblemen van de boeren opgelost waren: het prijzenniveau was ook toen al zodanig dat de boeren, ook door de specifieke gang van zaken op een landbouwbedrijf, aangedreven werden tot onderlinge concurrentie. "Survival of the fittest" was ook toen al een realiteit die veroorzaakt werd door het onophoudelijk moeten nastreven van de maximale productiviteit.

Vanaf 1992, omwille van de berg landbouwoverschotten die met overheidssteun moesten opgeslagen worden en afgezet op de wereldmarkt en nadat de Wereldhandelsorganisatie haar dwingende regels inzake vrijhandel en internationale concurrentie ook kon doen gelden voor het EG-landbouwbeleid, werden de zogenaamde institutionele landbouwprijzen in verschillende etappes afgebouwd. Net zoals komaf gemaakt werd met de beschermende invoerheffingen tegen lage invoerprijzen van buiten de EU, en met de uitvoersubsidies waarmee marktoverschotten afgezet werden op de wereldmarkt.

Vandaag is de EU-landbouwmarkt feitelijk een deel geworden van de wereldmarkt, met onophoudelijk schommelende of volatiele grondstofprijzen. Dergelijke situatie is zeker geen basis voor een duurzame landbouw- en voedsel economie.

Het was de zuivelcrisis van 2008-2009 die aanleiding gaf tot spectaculaire en door wanhoop gedreven protestacties van melkveeboeren.

Zoals u uiteraard zal weten, was deze crisis ook de aanleiding tot het installeren van het zogenaamde ketenoverleg. Ter info voor de andere lezers van deze open brief: het ketenoverleg is een permanente overlegstructuur waar vertegenwoordigers van de boeren, van de veevoederindustrie, de voedingsindustrie, de handel en de distributie, regelmatig rond de tafel zitten en afspraken maken voor het hanteren van correcte handelspraktijken, zoals bijvoorbeeld het respecteren van de afgesproken betaaltermijnen. Die praktijken worden samengevat onder de noemer "gedragscode". Deze gedragscode is niet dwingend, maar zorgt in geval van klachten wel voor een zekere druk op de betrokken marktdeelnemers.

En heel recent is er nu ook het voorstel van EU-richtlijn tegen oneerlijke handelspraktijken gekomen vanwege Landbouwcommissaris Hogan, wat op zich uiteraard positief kan

genoemd worden.

Evenwel, de wetgeving van de Europese Unie laat niet toe dat het ketenoverleg zich ook inlaat met het prijzniveau of met een redelijke verdeling van winstmarges tussen de verschillende partners van de voedselketen. Er kan hoogstens over het probleem gepraat worden, maar een afdwingbaar resultaat waarmee desgevallend een zeker onevenwicht hersteld wordt, is niet aan de orde. Of wanneer de situatie te acuut en te bedreigend wordt, kan er tijdelijk een som geld aan de boeren verdeeld worden, die uiteindelijk via de distributie terugbetaald wordt door de eindverbruiker. Dit deed zich voor bij twee melkcrisis (2008/2009 en 2015) en één keer bij een dieptepunt, in 2016, in de quasi permanent geworden varkenscrisis.

Maar het is bijvoorbeeld niet toegelaten dat dezelfde melkveehouders, of groenteboeren, jaarlijks gezamenlijk zouden onderhandelen over het prijsniveau van een liter melk of over de contractprijs per stuk of per kg van hun prei, selder, pastinaak, wortelen... Voor een fundamentele aanpak op het niveau van het GLB verwijzen we naar systemen van productiebeheersing zoals melkquota of naar het Canadese systeem van aanbod- en prijsregelingen in de zuivelsector, zoals in Canada.

Sociaaleconomische onderhandelingen worden binnen alle EU-lidstaten nochtans wel op regelmatige basis gevoerd in de andere economische sectoren. We bedoelen: de onderhandelingen voor het afsluiten van de zogenaamde collectieve arbeidsovereenkomsten, waarin aanpassingen van de lonen en van andere vergoedingen en arbeidsvoorwaarden voor de werknemers zijn opgenomen.

Het spreekt vanzelf dat collectieve arbeidsonderhandelingen niet zo graag gezien worden in zekere leidinggevende kringen van de Europese Unie. Een werkgever heeft het nu eenmaal gemakkelijker om zijn voorwaarden op te leggen aan elke werknemer afzonderlijk dan aan de hele groep werknemers samen. Maar onder meer dankzij deze situatie is de inkomensongelijkheid in België, hoewel al groot genoeg, toch kleiner dan het Europese gemiddelde. Gelukkig heeft de sociale strijd in het verleden ervoor gezorgd dat het bestaan van werknemersvakbonden een feit is en dat vandaag de Europese wetgeving het collectief voeren van loononderhandelingen niet kan verbieden.

Mijnheer de Voorzitter, als Wervel en als Boerenforum zijn wij gedreven om tot een meer rechtvaardige situatie te komen ook voor de groep werkers – de meesten met een zelfstandig statuut – die toch de basis zijn voor onze voedselvoorziening. We willen niet alleen dat recht gedaan wordt aan hun inzet, maar ook dat in de werking van de voedselketen als geheel ook de verbruiker zou betrokken worden.

Last but not least kunnen we vandaag, terugblikkend op regelmatig terugkerende schandalen inzake de voedselkwaliteit en met het bewustzijn van de enorme milieu-impact die de voedselproductie teweegbrengt, niet voorbijgaan aan het essentieel belang van een duurzame voedselproductie. Met duurzaam bedoelen we duurzaam in de volledige en brede zin van het woord: zowel sociaal-economisch rechtvaardig als gezond en ecologisch verantwoord.

Samengevat, zouden wij volgende twee punten nader met u willen bespreken:

- de mogelijkheid om onderhandelingen inzake prijzen en productiehoeveelheden, tussen boeren en eerste kopers, een plaats te geven binnen het ketenoverleg, via het afsluiten van interprofessionele akkoorden;
- de mogelijkheid om vertegenwoordigers van verbruikers en van ngo's op te willen nemen in het ketenoverleg.

Hierop vooruitblikkend, danken wij u bij voorbaat.

Met de meeste hoogachting,

voor Wervel vzw
Luc Vankrunkelsven
Wies De Troch

voor Boerenforum vzw
Tijs Boelens
Lucas Van den Abeele
<https://boerenforum.wordpress.com>

contactadres:
Wervel vzw
Luc Vankrunkelsven
Edinburgstraat 26
1050 Brussel
www.wervel.be
Luc@wervel.be

Deze Open Brief is mee ondertekend door Test-Aankoop en door VELT